

Hošek, Radislav

[The dyslokos of Menander. Edited by E.W. Handley]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1967, vol. 16, iss. E12, pp. 261-262

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109935>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

se vyskytující názor, že mythy byly předmětem víry, srovnáním s tím, že i Michelangelo nevěřil ve svého Mojžíše, ale v postavu, kterou znal z Bible. Závěrem první kapitoly ukazuje R. na rozdíl mezi mythem, sagou a pohádkou. Po metodické stránce budou pro čtenáře významné poslední dvě kapitoly, *Märchen in Greece and Italy* a *Italian Pseudo-Mythology*. V první z nich se R. snaží najít období řeckého podání u jiných národů (podle Jacobs, Handbook of Folk-lore), ve druhé se zabývá nejstaršími římskými mythy o založení města, o Genuciu Cipovi a Marku Curtiovi a o některých římských božstvech. Ve výkladech hledá především racionální základ anebo častěji paralelu z řeckého prostředí. Je to z pedagogického hlediska přístup nepochybně správný. Avšak ani iracionální *Kerényi* ani odvážné srovnávajíci *Altheim* či hledající vzdálené paralely *Trencsényi* — *Waldapfel* by se tím nespokojili a postupují odvážněji do spleťtějších kombinací. Jejich jména se však také neobjevují v seznamu moderní literatury.

Kniha, která byla prakticky napsána před čtyřiceti léty, si zachovala svou aktuálnost. Nás pak zaujme i tím, že její rejstříky zaznamenávají jak originální znění, tak i přepis, v němž jsou označeny délky a přízvuky. Nepochybně stejně zbytečně (a také i nepřesně) jak je tomu u některých českých reformátorů přepis antických jmen. Jako celek je kniha Roseova znamenitou učebnicí a bylo by vhodné, kdyby si ji pro její hodnoty i poměrně velmi nízkou cenu opatřili i naši zájemci o řeckou mytologii.

Radislav Hošek

The Dyslokos of Menander. Edited by E. W. Handley. Methuen and Co Ltd, London 1965, str. 323; 55 s.

Po několika vydáních textu Menandrovy hry *Dyslokos*, jež pořídili věhlasní grecisté V. Martin, J. Bingen, H. J. Mette, H. Lloyd—Jones, J. — M. Jacques a mnozí další, objevily se konečně i komentáře této hry. K nejvýznamnějším patří ten, který vydal Handley.

Autor se ve čtyřech úvodních úvahách věnuje některým podstatným otázkám, týkajícím se *Dyskola* (str. 3—73), poté uvádí kritické znění textu, za nímž následuje komentář (str. 75—306). Knihu uzavírají vybraný věcný rejstřík a rejstřík řeckých termínů (str. 307—323).

V první úvaze *Menander and the Dyskolos* se Handley zabývá přechodem od staré komedie k nové. V tomto vývoji — nikoliv náhlé změně — je podle něho třeba vidět souvislosti, které má Menandros ve svých hrách ve vztahu ke svým předchůdcům; proto je třeba zkoumat, co ze staré komedie Menandros přejal, odhodil anebo přetvořil. Tento požadavek byl vytyčen v souvislosti s *Dyskolem* několikrát (cf. *Menanders Dyskolos als Zeugnis seiner Epoche*, herausgeg. von F. Zucker, Berlin 1965, str. 161 nn.), bohužel však až dosud nebyl řešen jako celek. Zajímavé jsou autorovy postřehy o Menandrově realismu (str. 12 nn.); v tom termínu vidí H. jistou relativitu, která spočívá nejen v tom, že Menandros vykazuje bystrá pozorování, nýbrž také v subtilnějším zpracování tradičně předváděného prostředí. Přitom je ještě třeba přihlížet i k východisku autora. Analýza povah jeho osob tkví např. v etice, ač by se nám na první pohled zdálo, že se autor vžívá do jejich duše (tak v *Dysc.* 708—747).

I pro praktické divadelníky je zajímavou druhá kapitola *The Dyskolos in the Theatre*, rozdělená ve tři podkapitoly. V první z nich hledí autor vykonstruovat techniku scény podle větší podoby Dionysova divadla po jeho přestavbě skutečně Lykurgem někdy v letech 338—26. Východiskem jsou mu rozměry tohoto divadla a úvaha, že scéna byla pod širým nebem a že tedy nepřípouštěla dlouhé přestávky pro přestavbu kulís (str. 21). Výstavba scény se vcelku řídila obdobnou zásadou, jakou se i vytvářel realismus jednotlivých charakterů: v obou případech nešlo o cílevědomý realismus, nýbrž o náhodné realistické prvky. Autor poznal z vlastního pohledu krajinu, v níž se odehrává děj *Dyskola*, a tak mohl konstatovat, že odlehle ležící údolí bylo ideální pro misantropa, ale že na scéně muselo být přístupné bez jakéhokoliv šplhání po skalách. Vidíme tedy, že realismus scény nebyl závislý na realitě topografické, nýbrž na realitě umělecké (str. 23—25). — Druhá podkapitola je věnována obsazení hry. Handley se snaží rozepsat hru mezi tři herce a předpokládá, že menší úlohu mohli obsadit i další osoby. Pro moderní uvčení však doporučuje přidržet se úzu, v němž má každou úlohu jiný herec. — Třetí podkapitola přináší vedle přehledu dochovaných typů i několik úvah o celkovém vývoji komického úboru, z nichž uvedme alespoň to, že v Menandrových hrách může šat herce vyvolat u diváka při prvním vystoupení určitý dojem, který se však v průběhu hry mění (str. 32).

Další dvě kapitoly se zabývají dochovanými papýry s textem hry, tj. základním papýrem (*II = Papyrus Bodmer IV*) a dvěma útržky (s verši 139—150, 169—174, 263—267 a 283—290), a dále metrickým rozбором. Nejen v těchto kapitolách, nýbrž v celé knize převládá střídlivý přístup k textu, vycházející více z konkrétních údajů než z představ. To je vidět při výkladu o myšlenkových souvislostech mezi Theofrastem, Demetrem a Menandrem (*H.*: je snadnější poukázat na jejich současnou aktuálnost než na ovlivnění jedné osoby druhou), při sledování

ohlasu Menandra u římských komiků (většího zpracování by si však zasloužil ohlas u Libania), při rozboru trochejského katalektického tetrametru srov. *W. Strzelecki* (v *Menanders Dyscolos als Zeugniss*, str. 61 nn.).

Při úpravě textu se vydavatel na několika málo místech vzdal dochovaného znění. Tak v. 18 v *Π ἐπιλαμβάνω δεκαίτο πολὺ τῆς νυκτὸς μέρους* upravuje na *ἐπιλαμβάνων δὲ τὸ πολὺ...* ač lze dochované znění číst snadno: *δὲ καὶ τὸ* = — —, — —, — —, — —, — —, — —. V. 43. správně doplňuje na *φίλου*, k tomu srov. *Dysc.* 56. V. 48 doplnil obsahově správně *συγκ[υνηγέτη]ρ*, ale vzhledem k v. 71 jest spíše doplniti: *τὸν ἐρῶντα τὸν τε συγκυνηγόν τὸν τε φίλον ἄμω* — = — —, — —, — —, — —, — —, — —. V. 88 čteme na papyru *κακοδαίμων ὧν τις ἦ*, cf. v. 99; *γραῦς τις κακοδαίμωνς*. Ad v. 95: Lloyd-Jones asi správně doplnil: *ἴθι]δὲ πως φυλακτικῶς*, srovnáme-li k tomu v. 123, kde Pyrrhias prosí, aby odešli. V. 106: *ἐπιδέξιος* cf. *Arist. Pol.* 5, 39, 6: *ἀνὴρ πρὸς ὀμιλίας ἐπιδέξιος*. V. 107 + *ιδειντιδε* + a 108 čte *H.* takto: „*ἦκω τί*“, *φημί*, „*πρὸς σε, πάτερ, ιδεῖν τί σε/σπεύδων ὑπὲρ σοῦ πράγμα*.“ ale lze čísti snad lépe „*ἦκω τί*“, *φημί*, „*πρὸς σε, πάτερ, — ιδεῖν τίς εἰ*— toto řekl potichu k sobě a pokračuje: *σπεύδων ὑπὲρ σοῦ πράγμα*“ tj. *σπεύδων πράγμα ὑπὲρ σοῦ* cf. v. 114: *σοὶ δὲ κάμοι πράγμα τί / ἔστιν*; V. 114: *Π-εκάθαιρεταύτην* není třeba opravovat na *ταύτη μ' ἐκάθαιρε*, chápeme-li děj tak, že Knemon chopil hůlku a zbavil ji vinných výhonků opletených dokola. V. 168 *Π-τυπῆσεις* je snad od nedoloženého slovesa *τυπάω* tlouci, cf. *ἡ τυπᾶς* = *kladivo*. Také verše 168, 171 a 173 lze vysvětlit z papyru jako oslovení spíše diváka než protiherce. Pro znění v. 173 a vazbu *νομίζω ἦ* cf. *Ar. Nub.* 1279. Ad v. 279 cf. *Men. Fragm.* 740, 12 *Körte*. V. 606 namísto *ὀδύνας ἐπίσταται* lze čísti *ἐπισπῶντ* = *σφάκων*, cf. *Ar. Th.* 484—486. V. 817 + *ποριξε βαδιξε* + cf. *Ar. Th.* 1155: *μόλετον ἔλθτεον*.

V dalším vydání by bylo namístě, aby vydavatel sestavil i seznam použité literatury, kterou mohl už nyní rozšířit na několika místech k prospěchu knihy. Komentář, který sestavil, patří svým obsahem k základním knihám o Menandrově Dyskolu.

Radislav Hošek